

БАТЛАВ.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Ж.ЧИНБҮРЭН

ЦУСНЫ ДОНОРЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл, шаардлага

Монгол Улсын Үндсэн Хуулийн Арван зургадугаар зүйлд “1/Монгол Улсын иргэн амьд явах, 6/эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах...” эрхтэй гэж заасан. Нэгдсэн Үндэсний Байгууллагын ерөнхий ассамблейгаас баталсан Дэлхийн тогтвортой хөгжлийн зорилтын 3-т нийгмийн эрүүл мэндийн бүх нийтээр хамралтад хүрэх зорилтыг тодорхойлж, Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллагаас хүний эрхийг хангахын тулд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хэнийг ч орхигдуулахгүй байх зарчмыг гишүүн орнууддаа зөвлөсөн.

Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллагын (ДЭМБ) “Цусны аюулгүй байдлын Санамж бичиг – 8 (2002-2018), Дэлхийн эрүүл мэндийн ассамблейн чуулганы WHA 28.72 (1975), 58.13 (2005), 63.12 (2010) тогтоолыг тус тус баталсан. ДЭМБ-ын Улс үндэстнүүдийн эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад зориулсан санамж бичиг, үндэсний хэмжээний эрүүл мэндийн бодлого боловсруулагчдад зориулсан санамж бичиг, цусны талаарх үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулахад анхаарах санамж бичигт үндэсний хэмжээний зохицуулгатай, сайтар зохион байгуулагдсан, бүх шатанд үр дүнтэй ажилладаг цусны албыг байгуулах, цус, цусан бүтээгдэхүүний хүрэлцээ, хангамж, аюулгүй байдлыг үнэлэх, цусны албыг хөгжүүлэх зэрэг бодлогын чанартай шийдвэр гаргах үүрэг бүхий үндэсний удирдах байгууллагыг байгуулах, сайн дурын авлагагүй доноруудаас цус цуглуулж байх, цусыг эмчилгээнд зохистой хэрэглэхийг зөвлөмж болгосон.

Дэлхийн бүх улс оронд цус, сэлбэлт судлалын тусламж, үйлчилгээг ямар нэг хэмжээгээр хийж гүйцэтгэж байгаа бөгөөд эдгээрээс 128 улс цусыг эмнэлзүйн практикт зохистой хэрэглэх талаар үндэсний удирдамжтай бөгөөд харин Монгол улс 2000 онд Донорын тухай хууль батлагдсанаар цусны донорын үйл ажиллагааг хуульчилсан 43 дахь улс болсон байна.

Улсын Их Хурлаас баталсан “Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030”-д “Зонхилон тохиолдох халдварт бус өвчин, тэдгээрийн эрсдэлт хүчин зүйлийн тархалт болон сэргийлж болох нас баралтыг хувь хүн, гэр бүл, хамт олон, байгууллагын идэвхтэй, оролцоотой нэгдмэл үйл ажиллагаанд тулгуурлан бууруулах” гэсэн зорилт дэвшүүлсэн. “Алсын хараа 2050” Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа”-ны 2.2.10-д “Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдал, гамшиг, онцгой байдлын үеийн эрүүл мэндийн байгууллагын нөөцийн бэлэн байдал, хариу арга хэмжээ авах чадавхыг бэхжүүлнэ.”, 2.2.11-т “Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг хүн амын нягтрал, газар зүйн байршил, хүн ам зүйн бүтэц, өвчлөл, шилжилт хөдөлгөөн, хүн амын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний эрэлт хэрэгцээтэй уялдуулан зохион байгуулна”, 2.2.15-д “Хүн амын дунд зонхилон тохиолдож байгаа халдварт бус өвчний үеийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах зорилгоор олон улсын жишигт нийцсэн төвийг төрөлжүүлэн байгуулна (Зүрх судасны төв, Эрхтэн шилжүүлэн суулгах төв, Яаралтай тусламжийн үндэсний төв гэх мэт)” гэж тус тус заасантай уялдуулан Цус сэлбэлт судлалын салбарын зохион байгуулалт, бүтцийг шинэчлэх, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох замаар цус, цусан бүтээгдэхүүний нөөц, хангамжийн тасралтгүй байдлыг хангах шаардлага тулгарч байгаа тул дээрх бодлогын баримт бичгүүдийн хэрэгжилтийг хангах хүрээнд УИХ-ын 2021 оны “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл батлах тухай” 12 дугаар тогтоолд Цусны донорын тухай хууль батлахаар тусгасан.

Түүнчлэн Монгол Улсад мөрдөж байгаа Донорын тухай хуульд орсон удаа дараагийн нэмэлт, өөрчлөлт, шинэчилсэн найруулгаар эрхтэн, эд, эс шилжүүлэн суулгах эмчилгээ үйлчилгээг зохицуулах харилцаатай холбоотой зохицуулалт голчлон тусгагдаж ирснээс цус, сэлбэлт судлалтай холбоотой харилцаанд эрх зүйн зөрчил, хийдэл үүсч ирснийг арилгах шаардлага үүссэн. Тухайлбал, сүүлийн 20 жилийн хугацаанд Донорын тухай хуульд орсон нэмэлт, өөрчлөлтүүдээр манай улсад нутагшуулж байгаа эс, эд, эрхтэн шилжүүлэн суулгах эмчилгээний шинэ технологиудтай холбоотой эрх зүйн зохицуулалтуудыг бий болгох зорилтыг шийдэж ирснээс ард иргэдэд сурталчлах, таниулах, алдаршуулж, урамшуулах зайлшгүй шаардлагатай цусны донорын үйл ажиллагааг эрхтний наймаа болон эрхтэн шилжүүлэн суулгах эмчилгээний туризмын эсрэг тунхаглал¹ -аар баталсан нийтэд сурталчлах нь эд, эрхтэн шилжүүлэх жуулчлал бий болох, хөгжих үндэс болдог тул уг хэрэгт татан оролцуулахаас хориглох стратегитай зөрчилддөг харилцааг хамтад нь зохицуулах боломжгүй болж, зарим талаар цусны донорын үйл ажиллагааг зохицуулсан харилцаа ойлгомжгүй, эсхүл эд эрхтний наймаа бий болох эрсдлээс сэргийлсэн харилцаанд хамрагдах зэргээр хэт хүндрэлтэй болсон байна. Цус сэлбэлт судлалтай холбоотой цусны донор, цус сэлбүүлэгчийн эрх, үүрэг, тавигдах шаардлага, цусны албаны онцлог, мэргэжлийн нарийн төвөгтэй олон асуудлууд зохицуулагдаагүй

---

¹ Турк, Истанбул хот, 2008 оны 5 дугаар сард батлагдсан.

орхигдсон буюу Донорын тухай хуулийн нэмэлт өөрчлөлтийг боловсруулах явцад энэ бүх асуудлуудыг нэмэлт өөрчлөлтөд багтаан оруулах боломжгүй байснаас болжээ.

Эдгээр бодлогын зорилтуудыг хэрэгжүүлэх хууль эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох хүрээнд хуулийн төслийг боловсруулах хэрэгцээ, шаардлага гарсан болно.

1.2.Практик үндэслэл, шаардлага

Монгол Улсын Их Хурлаас Донорын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг 2018 оны 1 дүгээр сарын 19-ний өдөр баталж одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хэдий ч цусны донорын үйл ажиллагааны зохицуулалтын хуулинд эрхтэн, эд, эсийн эмчилгээний зарим зохицуулалтыг хавсарган оруулж ирснээс өнөөгийн цаг үеийн шаардлагыг бүрэн хангахгүй болсон тул практик, үйл ажиллагааны явцад бий болсон эдгээр асуудлуудыг зохицуулах, эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх бие даасан хууль боловсруулах зайлшгүй хэрэгцээ шаардлага үүссэн.

Монгол улсад анх 1939 оноос цус сэлбэлтийн тусламж үйлчилгээ үзүүлж ирсэн боловч 1963 оноос Сайд нарын зөвлөлийн шийдвэрээр бие даасан нэгж анх байгуулагдаж, цусны донорын хөдөлгөөнийг идэвхижүүлэх, донорыг алдаршуулах, урамшуулах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж байсан. Манай улс хүн ам цөөтэй, эдийн засаг, санхүүгийн хувьд хязгаарлагдмал бололцоотой хэдий ч Улсын Их Хурлаас 2007 онд “Монгол Улсын төрөөс донорын цус, цусан бүтээгдэхүүний хангамжийг сайжруулах, аюулгүй байдлыг хангах талаар баримтлах бодлого” баталсан бөгөөд уг бодлогын хэрэгжилтийг хангах төлөвлөгөө (2008-2015 он)-г Монгол Улсын Засгийн газрын 2008 оны 111 дүгээр тогтоолоор батлан 5 зорилтын хүрээнд 41 арга хэмжээ төлөвлөн 96,97%-ийн үзүүлэлттэй хэрэгжилтийг ханган ажилласан. Дээрх арга хэмжээний дүнд цус сэлбэлтээр дамжих халдвар болох ХДХВ, Гепатит В, С вирусын халдвар илрүүлэх нуклейн хүчил олшруулах шинжилгээг орчин үеийн аргаар хийх, аюулгүй байдлыг бүрэн хангасан цус, цусан бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, өөрийн нөөц боломжийн хэмжээнд хадгалах боломж бүрдсэн.

Өндөр хөгжилтэй орнуудад цус, цусан бүтээгдэхүүний 75 хувийг 65-аас дээш насны хүн амд хэрэглэдэг, бага, дунд орлоготой орнуудад 52 хувийг нь 0-5 насны хүүхдэд хэрэглэдэг дэлхийн статистик байдаг бол манай улсын хувьд цус, цусан бүтээгдэхүүн сэлбүүлэгч өвчтнүүдийн 50.5 хувь нь 36-65 насны хүмүүс буюу идэвхитэй донорын насныхан байна.

Монгол улсад 2021 оны байдлаар нийт цусны донорын 74 хувь нь 40 хүртэл насны иргэд байгаа бөгөөд хүн амын суваргын хэтийн төлөвөөр идэвхтэй донор /24-45 нас/-ын хүн амын тоонд эзлэх хувь дунджаар 2 дахин буурахаар байгаа бөгөөд дунджаар 20 орчим жил үргэлжлэх цонх үеийн цус, цусан бүтээгдэхүүний нөөц, хангамжийн тасралтгүй байдлыг хангах нь тулгамдсан гол асуудал болохоор байна.

Цус сэлбэлт судлалын үндэсний төвийн орон тоо 2014 оноос хойш 20 гаруй хувь² нэмэгдсэн байхад цус, түүний бүрэлдэхүүн хэсэг цуглуулалт, шинжилгээ, үйлдвэрлэлийн хэмжээ 2021 оны байдлаар 85-109.1 хувь болж нэмэгдэн, 2035 он гэхэд дахин 210-275 хувь өсөх тооцоолол гарч байна. Энэ ачааллыг өнөөгийн хүний нөөцийн хэмжээгээр давах ямар ч боломжгүй төдийгүй цус сэлбэлт судлалын салбарын зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох замаар цусны салбар төвүүдийг статус, дэлхий нийтээр баримтлаж байгаа “нэгдсэн тогтолцоо”-нд үе шаттайгаар шилжих асуудлыг тодорхойлох шаардлагатай байна.

Цусны донор, цус сэлбүүлэгчид тавигдах шаардлага, тэдний эрх, үүрэг, тэдэнд эрүүл мэндийн үзлэг хийх, цус, түүний бүрэлдэхүүн хэсэг авах, шинжлэх, боловсруулах, хадгалах, тээвэрлэх, цус, цусан бүтээгдэхүүнийг эмнэлгийн хэрэгцээнд хэрэглэхтэй холбоотой зохицуулалтыг нарийвчлан бий болгох шаардлагатай байна.

Коронавируст халдвар /Ковид-19/-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тархалтыг бууруулах зорилгоор Засгийн газар, Улсын онцгой комиссоос авсан хариу арга хэмжээний хүрээнд удаа дараа бүрэн болон хэсэгчилсэн хөл хорионы дэглэм тогтоож ирснээс шалтгаалан цус цуглуулалтын хэмжээ буурсан бөгөөд хэрэгжүүлсэн хариу арга хэмжээний дүнд эмнэлгийн хэрэгцээт цус, цусан бүтээгдэхүүний тасалдалгүйгээр цар тахлын хүнд үеийг даван гарч чадлаа. Гэвч энэ төрлийн эрсдэлд шуурхай хариу арга хэмжээ үзүүлэхэд байнгын бэлэн байдалд байдаг үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэг бүхий байгууллагуудын бие бүрэлдэхүүн, төрийн албан хаагчдыг цусны донорын үүрэг гүйцэтгүүлэхтэй холбоотой зохицуулалт үгүйлэгдэж байна.

Ажлын хэсэг цус сэлбэлт судлалын үндэсний төвийн болон орон нутаг дахь цусны салбар төвийн ажилтнуудаас Донорын тухай хууль өнөөгийн шаардлагад нийцэж буй эсэх, цаашид зохицуулах шаардлагатай асуудал зэргээр судалгаа авч дүгнэсэн. Судалгаагаар цус сэлбэлт судлалын үндэсний төв тусгай мэргэжлийн төвийн хувьд улсын төсвөөс санхүүжиж байхад цусны салбар төвүүд орон нутгийн нэгдсэн эмнэлэгт харьяалагдаж “Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний тухай” хуулийн дагуу эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжихээр болж байгаагаас цусны салбар төвийн мэргэжилтнүүдэд орон тоо, цалин, хөлстэй холбоотой хүндрэл үүсэх, хүний нөөцийн тогтвортой байдал алдагдах, зарим цусны салбар төвийн өрөө, тасалгааг өөр зорилгоор ашиглахаар шилжүүлсэн гэх асуудал ч гарах болсон нь зөвхөн цус сэлбэлт судлалын салбарт ч биш эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээнд сөрөг нөлөө үзүүлэх хүчин зүйл болж болзошгүй байна. Иймээс цус сэлбэлт судлалын салбарт ажилладаг эрүүл мэндийн ажилтнуудыг урамшуулах, тогтвор суурьшилтай ажиллах нөхцлийг бүрдүүлэх, тэдний нийгмийн асуудлыг дэмжих асуудал тулгамдаж байна.

---

² ЦССҮТ-ийн хүний нөөцийн судалгаа 2014-2021 он

Цусны доноруудаас авсан судалгаагаар цусны байнгын донорт дэмжлэг үзүүлэх, тэдний эрүүл мэнд, нийгмийн хамгаалал, халамжийн асуудлыг сайжруулах, цус өгсөн донорт илчлэг нөхөх хүнсний бүтээгдэхүүнээр үйлчлэх, хүн амын дунд ялангуяа оюутан, сурагчдад цусны донорын нийгмийн ач холбогдлыг таниулсан сургалт, сурталчилгааг нэмэгдүүлэх, цусны донорын үйл ажиллагааг дэмжин хамтран ажилласан төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдийг урамшуулах, цусны донорын үйл ажиллагааг дэмжин зарцуулсан зардлыг нь татвараас чөлөөлөх зэрэг цусны нөөц хангамжийг сайжруулахад чиглэсэн үйл ажиллагааг дэмжсэн эрх зүйн орчин бий болгох, үндэсний аюулгүй байдалтай холбоотой онцлог салбарын хувьд төрөөс цус, цусан бүтээгдэхүүний нөөц, хангамжийн талаар онцгойлон анхаарах шаардлагатай байна.

Манай улсын хувьд цусны донорын үйл ажиллагаа сайн дурын, авлагагүй зарчимд үндэслэдэг тул тэдэнд мөнгө биш төр, засгийн шагнал олгох хэлбэрээр алдаршуулж байх, тэдний нийгмийн халамжийг сайжруулах нь байнгын донорын тоог дээшлүүлэхэд түлхэц болно.

Мөн цусны донорын нэгдсэн бүртгэл мэдээллийн сангийн аюулгүй байдал, нууцлал, бэлэн байдлын асуудлыг “Хүний хувийн мэдээлэл хамгаалах тухай” хуульд нийцүүлэн хуульчлах хэрэгцээ, шаардлага тулгарч байна.

Хоёр.Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа,хамрах хүрээ

Хуулийн төслийн зорилго нь цус сэлбэлт судлалын тусламж үйлчилгээний эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх, цус, цусан бүтээгдэхүүний нөөц, хангамжийг сайжруулах, тэгш, хүртээмжтэй болгох, авлагагүй, сайн дурын байх зарчмыг баримтлах, цусны донор, сэлбүүлэгч, эмнэлгийн мэргэжилтний эрх, үүрэг, тэдэнд тавигдах шаардлагыг тодорхойлох, нэгдсэн бүртгэл мэдээллийн сан байгуулах эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх, цусны донорыг алдаршуулж, урамшуулах болон бусад нийгмийн хамгаалал, дэмжлэгийн арга хэмжээг тодорхой болгох, цусны донорын сургалт, сурталчилгаа, алдаршуулалт, урамшуулалд дэмжлэг үзүүлсэн аж ахуйн нэгж байгууллагад татварын хөнгөлөлт үзүүлэх, цус сэлбэлт судлалын тусгай мэргэжлийн төвийн бүрдүүлдэг төсвийн орлогыг, төвийн үйл ажиллагааг дэмжих, чадавхийг сайжруулах, энэ салбарын эмч, ажилчдын цалин хөлс, урамшууллыг дээшлүүлэх замаар нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэж, хүний нөөцийн тогтвортой байдлыг хангах, цус сэлбэлт судлалыг шинжлэх ухаан, технологийн тэргүүлэх чиглэл болгохын хувьд хэрэгцээт тоног төхөөрөмж багаж, хэрэгсэлийн нөхөн хангалтад зарцуулах, цус сэлбэлт судлалын чиглэлийн судалгаа, төгсөлтийн дараах сургалтын санхүүжүүлэлтийг шийдвэрлэхтэй холбоотой харилцаануудыг зохицуулахад оршино.

Хуулийн төсөл дараах бүтэцтэй байна:

1. Хуулийн төслийн нэгдүгээр бүлэгт хуулийн зорилго, хуульд тодорхойлогдох шаардлагатай нэр томъёоны тодорхойлолтыг тусгана. Үйл ажиллагаанд баримтлах зарчмыг тодорхойлно.

2. Хуулийн төслийн хоёрдугаар бүлэгт үйл ажиллагааг зохион байгуулах удирдлагын тогтолцоог тодорхойлж, Монгол Улсын засгийн газар болон эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн байгууллагын бүрэн эрхийг тусгана. Мөн цус сэлбэлт судлалын харилцаанд оролцогч төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллага, аж ахуйн нэгж байгууллагын албан тушаалтан, эрүүл мэндийн байгууллагын эрх, үүрэг, санхүүжилтийн тогтолцоог тусгана.

3. Хуулийн гуравдугаар бүлэгт цусны донор, сэлбүүлэгч, эрүүл мэндийн байгууллага, ажилтанд тавигдах шаардлага, тэдний эрх, үүргийг тодорхойлно.

4. Хуулийн дөрөвдүгээр бүлэгт цусны донорын эгнээг өргөжүүлэхтэй холбоотой сургалт, сурталчилгаа, алдаршуулалт, урамшуулалт, нийгмийн халамж, дэмжлэгийг тусгана.

5. Хуулийн тавдугаар бүлэгт цусны донороос цус, түүний бүрэлдэхүүн хэсгийг эмчилгээний зориулалтаар авах, шинжлэх, боловсруулах, хадгалах, тээвэрлэх, сэлбэх үйл ажиллагааны зохицуулалтыг тусгана.

6. Хуулийн зургадугаар бүлэгт гамшиг, нийгмийн эрүүл мэндийн онцгой байдлын үеийн цусны донорын үйл ажиллагааг тусгана.

7. Хуулийн долдугаар бүлэгт цусны донорын мэдээллийн сантай холбоотой зохицуулалтыг тусгана.

8. Хуулийн наймдугаар бүлэгт хариуцлагын хэсгийг тусгана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох эдийн засаг, нийгэм,хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар

1. Цусны донорын үйл ажиллагаан дахь төрийн зохицуулалт, хяналт сайжирч өнөө хир бүрэн зохицуулагдаагүй байгаа цус сэлбэлт судлалын тусламж, үйлчилгээний удирдлагын тогтолцоотой холбоотой харилцаа бүрэн зохицуулагдах боломж бүрдэнэ.

2. Цусны донорын харилцаанд оролцогч байгууллагууд, үйл ажиллагааны удирдлагын тогтолцоо, харилцаанд оролцогч талууд, түүний дотор цусны донорны үйл ажиллагаа хариуцсан байгууллага, цусны салбар төв, нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, засаг дарга, бусад байгууллагын эрх, үүргийг тодорхойлж, цус сэлбэлт судлалын салбарын эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн нийгмийн хамгаалал сайжирна.

3. Санхүүжилтийн тогтолцоо боловсронгуй болсноор цусны донорт үзүүлэх дэмжлэг, цус сэлбэлт судлалын салбарт ажиллагсдын цалин, нийгмийн асуудал сайжрах, аж ахуйн нэгжүүдийн цусны донорын үйл ажиллагааг дэмжин оролцох сонирхол нэмэгдэж, цусны донорын тоо нэмэгдэх нөхцөл бүрдэнэ.

4. Цусны донор, сэлбүүлэгч, цус сэлбэлт судлалын салбарын эмнэлгийн мэргэжилтэнд тавигдах шаардлага, тэдгээрийн эрх, үүрэг тодорхой болсноор дээрх харилцаанд оролцогч иргэд, эмнэлгийн мэргэжилтний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол хангагдана.

5. Цусны донорын алдаршуулалт, урамшуулалт, тэдгээрт үзүүлэх дэмжлэг сайжирна.

6. Донороос цус, түүний бүрэлдэхүүн хэсгийг авах, шинжлэх, боловсруулах, хадгалах, тээвэрлэх, сэлбэх, устгах үйл ажиллагаа, түүнийг хэрэгжүүлэх эрүүл мэндийн байгууллагуудын оролцоог тодорхойлж, хуулийн төсөл батлагдсанаар цус сэлбэлт судлалын тусламж үйлчилгээний хүрээ нэмэгдэх, тусгай мэргэжлийн төвд мөрдөж буй стандартын дагуу шинжилж, үйлдвэрлэсэн цус, цусан бүтээгдэхүүнээр орон нутагт эмчилгээ үйлчилгээг авах боломж бүрдэж, иргэдийн амьд явах, эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах эрх хангагдана.

7. Гамшиг, нийгмийн эрүүл мэндийн онцгой байдлын үед цусны донорын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх эрх зүйн зохицуулалт бий болох бөгөөд хуулийн төсөл батлагдсантай холбоотой гамшиг, нийгмийн эрүүл мэндийн онцгой байдлын үед цус, цусан бүтээгдэхүүний хангамжийн тасралтгүй байдал сайжирч, нөөц бүрдүүлэхтэй холбоотой төсөв, санхүүгийн нэмэлт зардал гарах болно.

8. Цусны донорын мэдээллийн сан бий болгох, ажиллуулах, бүрдүүлэх байгууллагын эрх зүйн үндэс бүрдэж, цусны донорыг танин тодруулах, тэднийг алдаршуулах, урамшуулах, дэмжлэг үзүүлэх боломж сайжирна.

Дөрөв.Хуулийн төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, түүнийг хэрэгжүүлэх зорилгоор цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хуулийн талаар

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцсэн, бусад хуультай нийцсэн байх бөгөөд уг хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Донорын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүгийн хууль, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хууль, Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг тус тус боловсруулна.

---oOo---